

Wyrok z dnia 26 listopada 2002 r.

I PKN 456/01

Pracownik, który po odwołaniu ze stanowiska dyrektora zakładu gospodarki komunalnej zorganizowanego w formie gminnego zakładu budżetowego, nie został następnie powołany na stanowisko prezesa zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, w którą zakład ten został przekształcony, nabywa prawo do odprawy określonej w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. w sprawie szczególnych zasad rozwiązywania z pracownikami stosunku pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy (jednolity tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 112, poz. 980 ze zm.).

Przewodniczący SSN Jadwiga Skibińska-Adamowicz, Sędziowie SN:
Katarzyna Gonera, Andrzej Kijowski (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 26 listopada 2002 r. sprawy z powództwa Jerzego Ś. przeciwko Gospodarce Komunalnej Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w B. o odprawę i sprostowanie świadectwa pracy, na skutek kasacji powoda od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie z dnia 5 kwietnia 2001 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Rzeszowie wyrokiem z dnia 15 lutego 2001 r. [...] oddalił powództwo Jerzego Ś. przeciwko Spółce z o.o. - Gospodarka Komunalna w B. o odprawę z tytułu zwolnienia z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o sprostowanie świadectwa pracy. W motywach tego rozstrzygnięcia Sąd Rejonowy powołał się na ustalenie poniższego stanu faktycznego.

Powód Jerzy Ś. został przez Burmistrza Gminy i Miasta B. powołany z dniem 3 czerwca 1991 r. na stanowisko kierownika Zakładu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej. W związku ze zmianą statutu tegoż ZGKiM powód został w lutym 1995 r. jego dyrektorem. Zakład, między innymi w oparciu o wspomniany statut, funkcjonował jako zakład budżetowy Gminy B., podlegając Radzie Miejskiej, zaś bezpośredni nadzór sprawował nad nim Zarząd Gminy. Do 1 stycznia 1991 r. Gospodarka Komunalna i Mieszkaniowa w B. miała status przedsiębiorstwa, którym kierował dyrektor powoływany i odwoływany przez zarząd Gminy. Uchwałą z dnia 20 września 1999 r. Zarząd Gminy, z powołaniem się na uchwałę Rady Miejskiej w B. z dnia 20 czerwca 1999 r. w sprawie przekształcenia ZGKiM, upoważnił określone osoby do rozpoczęcia prac związanych z tym przekształceniem. Rada Miejska w B. uchwałą z dnia 8 grudnia 1999 r. w sprawie przyszłych władz Spółki z o.o.- Gospodarka Komunalna i Mieszkaniowa na stanowisko prezesa jej zarządu powołała Zygmunta K., który w głosowaniu wśród członków Rady uzyskał 13 głosów, przy 5 głosach oddanych na powoda. Od dnia 8 grudnia 1999 r. powód w związku z chorobą rozpoczął korzystanie ze zwolnienia lekarskiego.

Zarząd Gminy w B., ze względu na nieobecność powoda oraz konieczność obsadzenia stanowiska dyrektora ZGKiM do czasu przekształcenia tego Zakładu w Spółkę, podjął w dniu 10 grudnia 1999 r. uchwałę nr 83/99, na podstawie której odwołał powoda z dniem 11 grudnia 1999 r. ze stanowiska dyrektora ZGKiM, oraz uchwałę [...] o powołaniu na to stanowisko Zygmunta K. Burmistrz Józef W., któremu zarząd zlecił wykonanie uchwały [...], skierował do powoda pismo o odwołaniu wraz z informacją, że jest to równoznaczne z wypowiedzeniem stosunku pracy na podstawie art.70 § 2 k.p., przy czym bieg okresu tego wypowiedzenia rozpocznie się po upływie usprawiedliwionej nieobecności w pracy. W dniu 16 grudnia 1999 r. został sporządzony akt notarialny o przekształceniu ZGKiM w Spółkę z o.o. Dotychczasowy ZGKiM funkcjonował do końca 1999 r., po czym Spółka zarejestrowana w dniu 3 stycznia 2000 r. przejęła cały zakres jego działalności, majątek oraz pracowników. W związku z przedmiotowym przekształceniem nie doszło do zmniejszenia zatrudnienia z przyczyn ekonomicznych. Stosunek pracy powoda uległ natomiast rozwiązaniu z dniem 17 lipca 2000 r. po upływie okresu zwolnienia lekarskiego i po dokonaniu wypowiedzenia, w trakcie którego powód został zwolniony z obowiązku świadczenia pracy. W dniu 19 lipca 2000 r. powód zwrócił się do Urzędu Gminy w B. o sprostowanie świadectwa przez wpisanie zwolnienia z przyczyn ekonomicznych w rozumie-

niu art. 10 ust. 1 w związku z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (obecnie jednolity tekst : Dz.U. z 2002 r. Nr 112, poz. 980 ze zm.). Pismo to w dniu 26 lipca 2000 r. zostało przekazane do pozwanego, który w tymże dniu zwrócił je do Urzędu Gminy ze wskazaniem, że nie jest adresowane do Spółki. Na pismo swoje powód nigdy nie otrzymał odpowiedzi. Strona pozwana wypłaciła natomiast powodowi wynagrodzenie za czas nieświadczenia pracy oraz ekwiwalent za niewykorzystany urlop wypoczynkowy.

W świetle tych ustaleń Sąd Rejonowy uznał, że roszczenie powoda o odprawę z art. 8 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r., jak też sprostowanie świadectwa pracy, jest bezzasadne, gdyż odwołanie nastąpiło z dniem 11 grudnia 1999 r., a więc przed dniem przekształcenia ZGKiM w Spółkę. Ponadto w związku ze zmianami organizacyjnymi nie doszło u pozwanego do zmniejszenia zatrudnienia. ZGKiM, w którym pracował powód, nie uległ likwidacji, tylko przekształceniu. Nie zostało też zlikwidowane stanowisko pracy powoda, gdyż w jego miejsce został 11 grudnia 1999 r. powołany Zygmunt K., który z dniem 3 stycznia 2000 r. objął funkcję prezesa zarządu Spółki, będącą odpowiednikiem uprzedniej funkcji dyrektora Zakładu. Brak również przesłanek do zasądzenia na rzecz powoda świadczenia z art. 19 ust. 4 stawy z dnia 20 grudnia 1996 r. o gospodarce komunalnej (Dz.U. z 1997 r. Nr 9, poz.43 ze zm.), przewidującego odprawę dla pracowników zatrudnionych na podstawie powołania w przedsiębiorstwie komunalnym, które ulega przekształceniu w spółkę i wykreśleniu z rejestru przedsiębiorstw. Tymczasem Gospodarka Komunalna i Mieszkaniowa w B. jako przedsiębiorstwo komunalne funkcjonowała tylko do 1991 r., a następnie działała jako zakład budżetowy. Przedmiotowe przekształcenie nastąpiło na podstawie art. 6 ust. 1 i art. 23 ustawy o gospodarce komunalnej, które to przepisy nie przewidują odpraw dla pracowników.

Apelację wniesioną przez powoda oddalił Sąd Okręgowy w Rzeszowie-Wydział Pracy wyrokiem z dnia 5 kwietnia 2001 r. [...] podzielając ustalenia faktyczne poczynione w postępowaniu w pierwszej instancji oraz przypisaną im kwalifikację prawną. Sąd Okręgowy zaaprobował w szczególności pogląd, że w przedmiotowej sprawie nie znajdują zastosowania przepisy art. 10 ust. 1 w związku z art. 1 ust. 1 i art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r., gdyż powód został ze stanowiska dyrektora ZGKiM odwołany z dniem 11 grudnia 1999 r., a więc przed terminem jego przekształcenia w Spółkę, a poza tym przyczyną odwołania nie było wspomniane

przekształcenie, tylko choroba. W wyniku rzeczzonego przekształcenia nie doszło też do zmniejszenia zatrudnienia. Z postanowień § 30 statutu Gminy B. wynika przy tym, że dyrektora gminnej jednostki organizacyjnej, a taki charakter miał kierowany przez powoda ZGKiM, powołuje i odwołuje Zarząd Gminy, który w takim przypadku stosuje przepisy kodeksu pracy, a nie przepisy dotyczące pracowników samorządowych. Sąd Okręgowy uznał wreszcie, że w niniejszej sprawie nie doszło do likwidacji, tylko przekształcenia w trybie art. 6 ustawy o gospodarce komunalnej, co wbrew zarzutom apelacji oznacza, że pozwana Spółka wstąpiła w dotychczasowe stosunki prawne swego poprzednika, czyli ZGKiM i odpowiada za jego zobowiązania. Odwołanie powoda z zajmowanego stanowiska nastąpiło w trybie art. 70 § 1 kp i nie miało związku z przekształceniem Zakładu w Spółkę, które to przekształcenie nie spowodowało równocześnie redukcji zatrudnienia.

W kasacji od powyższego wyroku powód zarzucił błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 10 w związku z art. 1 ust. 1 i art. 8 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. oraz art. 97 § 1 i 2 k.p., polegające na przyjęciu, że przyczyną odwołania ze stanowiska dyrektora ZGKiM była choroba, a nie przekształcenie organizacyjne i że odwołany został przed jego dokonaniem, a ponadto że nie było zmniejszenia zatrudnienia, chociaż z materiału dowodowego zebranego w niniejszej sprawie wynika, iż odwołanie ze stanowiska spowodowały zmiany organizacyjne, bowiem powód w dniu 8 grudnia 1999 r., kiedy Rada Miejska w B. wybierała zarząd Spółki, był na sesji, a nawet kandydował na funkcję prezesa zarządu, lecz nie został wybrany i dlatego powinien otrzymać odprawę, bowiem przeszkody do jej wypłaty nie stanowi „brak zwolnień pracowników”; w konsekwencji pracodawca był obowiązany sprostować przyczyny zwolnienia podane w świadectwie pracy. Poza tym skarżący zarzucił niewłaściwe zastosowanie wobec stosunku pracy powoda treści § 30 statutu Gminy, jak też art. art. 68, 69 oraz 70 § 1 i 2 k.p., które to przepisy są sprzeczne z art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 22 marca 1990 r. o pracownikach samorządowych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz.1591), w świetle którego nie mógł być powołany na stanowisko dyrektora ZGKiM w B., a tym samym również odwołany, wobec czego jego sytuacja była „mniej korzystna niż przewidują to przepisy art. 18 § 1 i 2 k.p. Przepisy art. 68, 69 i 70 § 1 nie mogły mieć do powoda zastosowania”. W ramach procesowej podstawy kasacji zostały natomiast podniesione zarzuty naruszenia następujących przepisów Kodeksu postępowania cywilnego: art. 224, przez potraktowanie sprawy jako wyjaśnionej pomimo nieustalenia przyczyn odwołania i zwolnienia

powoda, art. 233 § 1, 328 § 2 i art. 385, przez ustalenie, że „do rozwiązania tego stosunku mógł być zastosowany art. 70 § 1 i 2 k.p.”, art. 477 i 194 § 1 i 3 (w związku z art. 23¹ k.p.), przez niezastosowanie tych przepisów, choć pozwana Spółka przejęła majątek i pracowników poprzedniego pracodawcy i ona w pierwszej kolejności odpowiada za wszelkie zobowiązania poprzedniego pracodawcy, choć „nie wykluczona była odpowiedzialność Urzędu Gminy w B., którego zarząd gminy odwołał z funkcji dyrektora i jego odpowiedzialność mogłaby być solidarna z pozwaną Spółką”. Na tej podstawie skarżący domagał się zmiany zaskarżonego orzeczenia, względnie jego uchylenia, a także uchylenia wyroku pierwszoinstancyjnego i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu lub Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania, przy uwzględnieniu w obu przypadkach kosztów postępowania według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja zasługuje na uwzględnienie, aczkolwiek większość jej zarzutów jest chybiona. Dla odniesienia skutku kasacji wystarczyła jednak zasadność dwóch zarzutów. Pierwszy z nich dotyczy naruszenia art. 233 § 1 w związku z art. 382 k.p.c., polegającego na przejęciu przez Sąd Okręgowy dowolnego ustalenia poczynionego przez Sąd pierwszej instancji co do przyczyn ustania stosunku pracy, w którym pozostawał skarżący. Sąd Okręgowy bezkrytycznie zaakceptował bowiem ustalenie, że stosunek ten ustał z dniem 17 lipca 2000 r. po upływie długotrwałej choroby i w następstwie wypowiedzenia, w trakcie którego skarżący został zwolniony z obowiązku świadczenia pracy, przy czym wypowiedzenie to było skutkiem odwołania ze stanowiska dyrektora ZGKiM w B., dokonanego z dniem 11 grudnia 1999 r., a więc w okresie - rozpoczętej poprzedniego dnia - niezdolności do pracy, co początkowo spowodowało zawieszenie biegu okresu wspomnianego wypowiedzenia. Ustalenie to odwołuje się do treści dwóch uchwał, które zarząd Gminy w B. podjął w dniu 10 grudnia 1999 r., a mianowicie uchwały [...] o odwołaniu skarżącego z dniem 11 grudnia 1999 r. ze stanowiska dyrektora ZGKiM w B. oraz uchwały [...] o powołaniu z tymże dniem na to stanowisko Zygmunta K. W wykonaniu pierwszej z tych uchwał burmistrz Józef W. skierował do skarżącego pismo informujące go o odwołaniu ze stanowiska oraz o tym, że jest to równoznaczne z wypowiedzeniem stosunku pracy

(art. 70 § 2 k.p.), którego bieg rozpocznie się po upływie usprawiedliwionej nieobecności w pracy.

Dowolne jest jednak ustalenie, że uchwałę nr 83/99 podjął Zarząd Gminy jedynie ze względu na chorobę skarżącego i bez jakiegokolwiek związku z procesem przekształcania ZGKiM w Spółkę, która została utworzona dopiero na podstawie aktu notarialnego z dnia 16 grudnia 1999 r. Racjonalne wnioskowanie z szerszego kontekstu sytuacyjnego prowadzi bowiem do wręcz przeciwnego wniosku. Otóż, już w dniu 20 czerwca 1999 r. Rada Miejska w B. podjęła uchwałę w sprawie przekształcenia ZGKiM w spółkę, zaś trzy miesiące później Zarząd Gminy powołał osoby odpowiedzialne za przebieg procesu przekształcenia. Następnie Rada Miejska w B. w dniu 8 grudnia 1999 r. dokonała wyboru prezesa zarządu przyszłej Spółki, powierzając tę funkcję Zygmuntowi K., który w rywalizacji ze skarżącym uzyskał poparcie większej liczby radnych, co w istocie rzeczy przesądziło o jego odwołaniu z dniem 11 grudnia 1999 r. z dotychczasowego stanowiska dyrektora ZGKiM oraz o powołaniu na to stanowisko Zygmunta K. Uchwała o przekształceniu ZGKiM, mającego wcześniej status zakładu budżetowego, w spółkę z o.o., jak też uchwała w sprawie obsady stanowiska prezesa zarządu przyszłej Spółki - zapadły przed jej formalnym utworzeniem mocą aktu notarialnego z dnia 16 grudnia 1999 r. Odwołanie skarżącego ze stanowiska dyrektora ZGKiM było zatem logiczną konsekwencją obu wspomnianych uchwał. Do pozbawienia stanowiska dyrektora doszłoby więc bez względu na stan zdrowia skarżącego, choć jego niezdolność do pracy wskutek choroby zbiegającej się z datą odwołania posłużyła zarządowi czy burmistrzowi, jako wygodny pretekst bezpośredniej przyczyny tego odwołania. Tymczasem po desygnowaniu przez Radę Miejską w B. Zygmunta K. do pełnienia funkcji prezesa zarządu przyszłej Spółki, Zarząd Gminy nie mógł nie odwołać skarżącego ze stanowiska dyrektora ZGKiM, który to Zakład miał z początkiem 2000 r. ulec w trybie art. 23 ustawy z dnia 20 grudnia 1996 r. o gospodarce komunalnej przekształceniu w spółkę z o.o. Zarząd mógł jedynie odwlec tę decyzję, lecz nie dalej niż do końca grudnia 1999 r., a poza tym podobna zwłoka miałaby sens tylko wówczas, gdyby Zarząd Gminy i desygnowany prezes zarządu przyszłej Spółki proponowali powodowi dalszą współpracę w Spółce na jakimś innym stanowisku, a powód propozycję taką akceptował. Wolno by więc co najwyżej powiedzieć, że w razie nieprzewidywania dalszej współpracy stron, choroba skarżącego mogła przyśpieszyć jego odwołanie, gdyż wówczas lepiej było umożliwić Zygmuntowi K. możliwie niezwłoczne przejęcie zarządu i kierownictwa nad mająt-

kiem i pracownikami ZGKiM , jako osobowo - rzeczowym substratem przyszłej Spółki.

Drugi z usprawiedliwionych zarzutów kasacji, wspomnianych na początku niniejszego uzasadnienia, odnosi się natomiast do naruszenia prawa materialnego, a mianowicie przepisów art. 10 ust. 1 w związku z art. 1 ust. 1 i art. 8 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. Otóż, Sąd Okręgowy uznał, że przepisy te w niniejszej sprawie nie znajdują zastosowania, gdyż w porównaniu z ZGKiM nie doszło w Spółce do redukcji zatrudnienia. Dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy nie jest jednak konieczne frontalne angażowanie się w sporną skądinąd kwestię, czy zmniejszenie zatrudnienia stanowi w powołanej ustawie jedynie przesłankę stosowania jej przepisów dotyczących tzw. zwolnień grupowych, czy również przepisów o tzw. zwolnieniach indywidualnych, dokonywanych na podstawie art. 10 . Należy bowiem założyć a priori, że rygor redukcji zatrudnienia nie dotyczy w każdym razie stanowiska kierownika zakładu pracy. Jest bowiem oczywiste, iż tego stanowiska zlikwidować nie można, co wszakże nie oznacza, że osoba z niego zwolniona nie nabędzie prawa do odprawy przewidzianej w art. 8 ustawy, chyba że szczególny przepis ustawowy przewiduje dla kierownika zakładu pracy jakąś odrębną odprawę.

Przykładem takiej regulacji szczególnej jest art. 19 ustawy o gospodarce komunalnej, który stanowi w ust. 3 i 4, że w razie przekształcenia przedsiębiorstwa komunalnego w spółkę stosunek pracy dyrektora przedsiębiorstwa (jak też pracowników zatrudnionych na podstawie powołania) wygasa z mocy prawa z dniem wykreślenia przedsiębiorstwa z rejestru przedsiębiorstw, przy czym dyrektorowi (innym odwołanym pracownikom) przysługuje wówczas odprawa w wysokości trzymiesięcznego wynagrodzenia obliczonego jak ekwiwalent za urlop wypoczynkowy, chyba że w spółce zostaliby zatrudnieni na równorzędnym lub wyższym stanowisku. Analogicznej regulacji nie ma natomiast w przypadku, gdy - jak w niniejszej sprawie - w strukturę o charakterze spółki zostaje przekształcony komunalny zakład budżetowy. Nawet gdyby przyjąć, że w takiej sytuacji ustawodawca nie zakłada - na co zdaje się wskazywać sformułowanie art. 23 ustawy o gospodarce komunalnej - zmiany kierownika zakładu, to jednak zmiany takiej nie sposób wykluczyć, a tym samym pozbawić kierownika komunalnego zakładu budżetowego odprawy, która na podstawie przepisu ogólnego, za jaki należy uważać przepis art. 8 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r., jest mu należna z tytułu zwolnienia będącego zmianą kadrowo-organizacyjną w rozumieniu art. 1 ust. 1 powołanej ustawy.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 393¹³ § 1 k.p.c. w związku z art. 393¹⁹ i art. 108 § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

=====